Sþ. 706. Tillaga til þingsályktunar [374. mál]

um valfrelsi til verðtryggingar.

Flm.: Jón Bragi Bjarnason, Geir H. Haarde.

Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina:

1. að láta þegar fara fram endurskoðun á VII. kafla laga nr. 13 frá 10. apríl 1979, sem fjallar um verðtryggingu sparifjár og lánsfjár, með það fyrir augum að koma á hliðstæðu valfrelsi um viðmiðun verðtryggingarinnar og þegar gildir um ákvörðun vaxta, svo og að nema úr gildi úrelt ákvæði en sameina önnur vaxtalögunum þyki það henta;
2. að endurskoða með hliðstæðum hætti þau lagaákvæði sem enn gilda um vexti fjárfestingarlánasjóða skv. 11. gr. laga nr. 13 frá 23. maí 1975 til samræmis við lagaákvæði um vexti viðskiptabanka og sparisjóða.

Greinargerð.

Verðtrygging eða samsvarandi vextir, sem taka fullt tillit til verðbólgu, valda endurmati peningalegs fjármagns í sparifé og útlánum og tryggja varðveislu raunvirðis þess þrátt fyrir verðbólguþróun. Afborganir koma þannig inn aftur með réttu raunvirði og gera kleift að skila sparifé með sama hætti. Áhrif þessa endurmats til raunverulegrar ábyrgðar lántakenda og skilvirkni lánakerfisins eru fræðilega óyggjandi, enda jafngilda þau skilyrðum stöðugs verðlags.

Segja má að með verðtryggingu hér á landi hafi tekist að forða peningakerfinu frá algjöru hruni. Peningalegur sparnaður, sem dróst verulega saman á áttunda áratugnum, er nú vaxandi á ný. Hlutfall erlendra lána af lánanotkun hagkerfisins í heild er lækkandi. Geta innlendra lánastofnana til að veita lán hefur aukist. Á það ekki síst við um löng lán. Stór fyrirtæki hafa og getað aflað sér lánsfjár með útgáfu verðtryggðra verðbréfaflokka til sölu á innlendum markaði. Telja verður ótímabært að fella úr gildi heimildir til verðtryggingar á meðan ekki hefur tekist að draga meira úr verðbólgu. Hins vegar er æskilegt að taka verðtryggingarkafla „Ólafslaga" (nr. 13/1979) til endurskoðunar, bæði vegna þess að staðsetning ákvæðanna í lagabálki um ýmis fjarskyld mál, sem að ýmsu leyti eru fallin úr gildi, er óæskileg, og einnig vegna hins að bjóðandi tónn eða orðun laganna á ekki lengur við heldur er verðtrygging orðin valfrjáls kostur í samhengi hins almenna vaxtafrelsis. Verðtrygging væri heimil þar sem ekkert bannaði hana. Væntanlega þætti þó öruggara að viðhalda fáum, einföldum meginreglum. Mættu þau lagaákvæði þá helst bætast við vaxtalögin. Verðtrygging miðast nú í flestum tilfellum við lánskjaravísitölu eða gengi erlendra gjaldmiðla. Getur það hentað vel í lánsviðskiptum fyrirtækja en afkoma þeirra tekur einkum mið af almennu verðlagi. Hins vegar er líklegt að önnur vísitala, með meira vægi á almenn launakjör, hentaði betur í lánsviðskiptum einstaklinga. Kanna bæri í þeirri endurskoðun sem boðuð er í þessari þingsályktunartillögu hvernig slíkum vísitölum bæri saman til lengri og skemmri tíma.

Um lánskjör fjárfestingarlánasjóða gildir 11. gr. laga nr. 13 frá 23. maí 1975, um launajöfnunarbætur, bætur almannatrygginga, verðlagsmál o.fl. Er 11. gr. hið eina sem í gildi stendur af þessum lögum, en heiti þeirra felur ekki í sér neina tilvísun til ákvörðunar lánskjara.

Upphaflegt tilefni lagasetningar þessarar var einkum það að almennri verðtryggingu fjármagns hafði enn ekki verið komið á enda þótt mikið af aðfengnu fé sjóðanna væri verðtryggt eða gengistryggt. Eigið fé sjóðanna rýrnaði því stórum og allt að gjaldþrotamörkum. Sýndu stjórnir sumra þeirra lítinn vilja til þess að bæta úr því ástandi svo að nauðsyn þótti til bera að hið almenna stjórnvald hlutaðist til um málin. Jafnframt þessu var sjóðunum að langmestu leyti útvegað fé af opinberri hálfu og með kjörum sem hið opinbera ákvað af innlendu fé eða það hefði milligöngu um að velja af erlendum lánamarkaði.

Viðhorfin eru nú gjörbreytt í flestu tilliti. Almennt vaxtafrelsi ríkir á lánamarkaðnum og hafa nánustu samkeppnisaðilar fjárfestingarlánasjóðanna fullt færi á sveigjanlegri aðlögun að markaðsaðstæðum. Fjárfestingarlánasjóðunum, utan íbúðalánasjóða og að nokkru leyti Byggðasjóðs, er nú ekki útvegað lánsfé af opinberri hálfu í neinum teljandi mæli, heldur að meginhluta vísað til þess að bjarga sér á eigin spýtur. Meginstefnan er nú sú að fjárfestingarlánasjóðirnir séu ekki stíft bundnir við atvinnugreindan starfsvettvang heldur hafi gott svigrúm í þessu tilliti. Af þessum breyttu viðhorfum hlýtur að verða dregin sú ályktun að það sé óhjákvæmilegt skilyrði viðgangs og vaxtar fjárfestingarlánasjóðanna að þeir njóti jafnræðis við aðra aðila á fjármagnsmarkaði um sveigjanlega aðlögun útlánsvaxta sinna að markaðsskilyrðum.

Stefna þessi styðst jafnframt við þá yfirlýstu meginstefnu ríkisstjórnarinnar að hinar einstöku einingar, jafnt í opinbera geiranum sem einkageiranum, starfi á eigin ábyrgð í sem ríkustum mæli. Áhrifum stjórnvalds og eigenda sé þá komið fram með vönduðu vali stjórnenda og meginreglum settum þeim.

Æskilegast er að sjálfsögðu að ákvæði nýrra laga taki við af þeim sem felld yrðu úr gildi. Verði hins vegar einhver verulegur dráttur þar á má spyrja hvort nokkur skaði sé skeður þótt lagaákvæðin frá 1975 um lánskjör sjóðanna séu felld þegar úr gildi. Mundi þá væntanlega leiða af sjálfu sér að sjóðsstjórnir réðu lánskjörum til lykta.

Ársmeðaltöl sem hlutfall af landsframleiðslu.
Áfallnir vextir eru taldir með innlánunum.

	Seðlar og mynt	Velti-innlán	Almenn spariinnlán	Bundin spariinnlán	Heildar-innlán
1960	4.39	8.24			35.47
1961	4.24	8.80			37.20
1962	4.21	9.94			39.65
1963	6.16	8.89			40.25
1964	3.81	7.76			36.49
1965	3.73	7.47			35.89
1966	3.69	7.05	19.91	8.86	35.81
1967	3.60	6.93	21.68	10.10	38.71
1968	3.31	6.44	21.31	10.68	38.43
1969	2.88	7.16	19.02	9.82	35.99
1970	2.72	8.05	18.54	9.62	36.22
1971	2.60	7.87	17.97	9.13	34.97
1972	2.61	7.22	16.63	9.09	32.94
1973	2.32	6.99	14.88	7.83	36.69
1974	2.06	6.24	13.12	6.59	25.95
1975	1.83	5.52	12.19	5.53	23.24
1976	1.62	5.37	10.91	5.51	21.79
1977	1.58	4.89	9.99	5.81	20.70
1978	1.46	4.20	8.94	5.99	19.13
1979	1.35	4.27	9.12	6.83	20.23
1980	1.14	4.05	9.07	7.15	20.27
1981	1.32	4.33	10.62	7.39	22.34
1982	1.10	3.76	10.79	8.01	22.56
1983	0.87	3.52	10.04	9.56	23.12
1984	0.88	3.97	12.34	9.09	25.41
1985	0.85	4.03	15.94	6.92	26.89
1986	0.87	4.24	17.72	6.56	28.51
1987	0.87	4.69	18.70	6.60	29.99

Frá Seðlabanka Íslands.